

शरीरमूलं तु बीजमात्रं प्रत्यक्षदृष्टेरेव न त्वदृष्टं अकृतत्वात् प्रवर्तते देह रूपेण परिणमते तथा च बीजरुहतरुवन्नष्टानां नाश एव इतरेषामुद्भव इति तस्मान्नित्यं समिध्यते इत्यनुपपन्नं ॥ १५ ॥ इति शांतिः मोक्षः
नै० भा० षडशीत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १८६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ एतदूषयति न प्रणाश इति ॥ १ ॥ न प्रणश्यति न दृश्यते इति च संबंधः अदर्शनमात्रान्न वस्तुनो नाशा
वधारणं दग्धेन स्याग्नेरपि नाशापत्तेरित्यर्थः ॥ २ ॥ इष्टापत्तिमाशंकतेऽग्नेरिति अनुपलब्धेरुभयत्रापि तुल्यत्वाद् अग्नेरपि नाश एवेत्यर्थः ॥ ३ ॥ एतदेव द्रव्यं नश्यतीत्येवेति ॥ ४ ॥ समिधामिति दग्धेन
नाग्निवत्सन्नेवात्मा देहनाशे सति सौक्ष्म्यान्नोपलभ्यत इत्यर्थः ॥ ५ ॥ आकाशवत्सर्वगतो नित्यश्च ज्योतिः अरणिस्थोऽग्निः न च तत्रासन्नेवाग्निर्मथनादुत्पद्यत इति वाच्यं असत्त्वाविशेषेण सर्वतः सर्वोत्पत्तिप्रसंगा

बीजमात्रं पुरा सृष्टं यदेतत्परिवर्तते ॥ मृतामृताः प्रणश्यंति बीजाद्वीजं प्रवर्तते ॥ १५ ॥ इति श्रीमहाभारतेशांतिः मोक्षः भृगुभरद्वाजसं० जीवस्वरूपाक्षेपेषु
शीत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १८६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ भृगुरुवाच न प्रणाशोस्ति जीवस्य दत्तस्य च कृतस्य च ॥ याति देहांतरं प्राणी शरीरं तु
विशीर्यते ॥ १ ॥ न शरीराश्रितो जीवस्तस्मिन्नष्टे प्रणश्यति ॥ समिधामिव दग्धानां यथाग्निर्दृश्यते तथा ॥ २ ॥ भरद्वाज उवाच अग्नेर्यथा तथा तस्य यदि नाशो
न विद्यते ॥ इंधनस्योपयोगांते स चाग्निर्नोपलभ्यते ॥ ३ ॥ नश्यतीत्येव जानामि शांतमग्निमनिधनं ॥ गतिर्यस्य प्रमाणं वासं स्थानं वा न विद्यते ॥ ४ ॥ भृगुरु
वाच समिधामुपयोगांते यथाग्निर्नोपलभ्यते ॥ आकाशानुगतत्वाद्धिदुर्ग्राह्यो हि निराश्रयः ॥ ५ ॥ तथा शरीरसंत्यागे जीवोऽप्यकाशवत्स्थितः ॥ न गृह्यते तु
सूक्ष्मत्वाद्यथा ज्योतिर्न संशयः ॥ ६ ॥ प्राणान्धारयतेऽह्यग्निः स जीव उपधार्यतां ॥ वायुसंधारणोऽह्यग्निर्नश्यत्युच्छ्वासनिग्रहात् ॥ ७ ॥ तस्मिन्नष्टे शरीराग्नौ ततो
देहमचेतनं ॥ पतितं याति भूमित्वमयनंतस्य हि क्षितिः ॥ ८ ॥ जंगमानां हि सर्वेषां स्थावराणां तथैव च ॥ आकाशं पवनोन्वेति ज्योतिस्तमनुगच्छति ॥ तेषां त्रयाणामे
कत्वा द्वयं भूमौ प्रतिष्ठितं ॥ ९ ॥ यत्र खंतत्र पवनस्तत्राग्निर्यत्र मारुतः ॥ अमूर्तयस्ते विज्ञेयामूर्तिमंतः शरीरिणां ॥ १० ॥ भरद्वाज उवाच यद्यग्निमारुतौ भूमिः
खमापश्च शरीरिषु ॥ जीवः किल क्षणस्तत्रेत्येतदा च क्ष्वमेनघ ॥ ११ ॥ पंचात्मके पंचरतौ पंचविज्ञानचेतने ॥ शरीरे प्राणिनां जीवं वेत्तुमिच्छामि यादृशं ॥ १२ ॥
तस्मात्तिलेषु तैलमिवारण्यादिष्वग्निः सन्नेव यत्नेनाग्निव्यज्यते न च प्राग्यत्ना दृश्यते सूक्ष्मत्वादित्यर्थः ॥ ६ ॥ प्राणानिति अग्निर्विज्ञानं स एव विज्ञानमयो जीवः वायुनैव संधारणमवस्थानं यस्य नश्यति अदर्शनं
गच्छति उच्छ्वासस्य वायोर्निग्रहात् ॥ ७ ॥ अयनं लयस्थानं ॥ ८ ॥ निगृहीतः पवनः द्वयं जलभूम्याख्यं ॥ ९ ॥ अमूर्तयः अदृश्याः अतस्तेषामप्यभावावधारणं दुःशकं किमु तसूक्ष्मस्य जीवस्येति भावः ॥
॥ १० ॥ न च सत्त्ववत्सत्त्वमपि निश्चेतुमशक्यं नित्यस्य वस्तुनो लक्षणाद्यभावादिति शंकते यदीति शरीरिषु शरीराकारपरिणामवस्तुसंघातेषु ॥ ११ ॥ पंचेति पंचभूतात्मके पंचविषयरतौ पंचविज्ञानानि ज्ञान
कारणानि पंचचेतनानि ज्ञानानि च यत्र तस्मिन् पंचविज्ञानचेतने ॥ १२ ॥